

Țara Noastră

E rău în Basarabia...

Nu știu în ce flacăra ar trebui să se moaie condeiu, care ar vrea să zugrăvească situația tragică a țării noastre.

Aventura în care s'a intrat prin consacrarea demagogiei idioate la cârma statului ne-a adus, în sfârșit, în marginea de prăpastie. Cine-ar putea să facă astăzi, când par a țâșni limbi de foc, un tablou rezumativ al nenorocirilor care ne pasc și o catagrafie a tuturor răspunderilor? De-un an de zile am tot cerut zadarnic orbilor să vadă și surzilor să vadă! De-un deceniu am strigat neputințele unei vieți pecetluite de stărpiciune și banalitate în făptura arhiplăpândă a domnului Iuliu Maniu. Neconținut, ca urmărit de umbra întunecată a unei catastrofe, am sbiciuit o tovărășie de oameni, pe cari nimic nu-i califica să ceară conducerea țării. Le-am arătat lipsa de talent, le-am scormonit trecutul îndoealnic sau vinovat, le-am desvelit stigmatele străine și am explicat minciuna din care s'a zămislit o popularitate stupidă! Prin prizma ordinii morale tulburate am descifrat povârnișul spre care mergem cu o precizie matematică. În nenumărate rânduri, în scris și cu viu grai, dela Regență și până la bietul țaran prost de făgăduință, mi-am plimbat pretutindeni nevroza cataclismului care vine! Desfăcut de orice gând meschin, torturat în conștiință de aceleași resorturi morale care m'au ținut treaz pe vremea unghiurilor și m'au sbuciumat în zilele războiului, trecând prin tot calvarul omului blestemat să se confunde pe deantregul cu neamul lui, mi-am mărturisit și mie și altora convingerea nestrămutată, că România va plăti scump, printr'o adevărată sguduire de stat, ridicolul guvernării actuale.

Acum primejdia clocită zi cu zi fierbe și e pe cale să izbucnească în colțul unde rezistența era mai mică.

Răscolirea instincțelor mulțimii nu putea să nu se răzbune! Flagelarea permanentă a maselor, din care se trăgea singura rațiune

de-a fi a acestor mari arendași de voturi, trebuia să isprăvească odată printr'o deslănțuire grozavă de pațimi. Zece ani de agitații cu scanda la lor era firesc să-și dea roada. Lupta împotriva Regatului batjocorit de toți gușafii, cum să rămâie fără consecință? Steagul roșu fluturat la Alba-Iulia de muncitorii de pe Valea Jiului, cum să nu ceară cuvânt? Cochetăria cu comuniștii la procesul din Cluj în toate declarațiile fruntașilor „naționali“ în frunte cu d-l Vajda, nu putea rămâne nepedepsită. Jocul de-a „democrația“ împotriva jandarmilor, bazaconia cu „voinicii“ și încurajarea minorităților cu punctele dela Alba-Iulia, trebuia să-și arate odată reversul medăliei...

Acest lung pomelnic de crime conștiente împotriva unității și siguranței de stat, era logic să ducă la o criză a țării, cu toate consecințele.

* * *

Sunt cel dintâi care la tribuna Camerei de-acum zece luni am denunțat opiniei publice uneltirile comuniste din Basarabia.

Nu era greu de loc să-mi dau seama că dincolo de Prut teoriile de guvernare ale regimului actual vor veni cu prima lor recoltă. Adusă la putere prin compromiterea celor mai elementare principii de autoritate, falanga de agitatori ai d-lui C. Stere nu făcea decât să înfundă ca o rețea otrăvită peste capetele tuturor sugestioniile vecinătății de peste Nistru. Semănând anarhia la opoziție și întronându-o la guvern, împănând administrația cu indivizi dubioși, conducerea acefală a diletanismului d-lui Vajda a predestinat Basarabia din primul moment celor mai penibile surprize, știut fiind că acolo numai o priveghere dela centru poate susține ideia de stat. În astfel de împrejurări, bolșevicii, meșteri savanți în inflamarea populațiilor primitive, au priceput imediat că sunt la largul lor. S'a pornit deci activitatea distructivă metodică, întărită în măsura în care declarațiile libertare dela București se înteteau. Se cunosc toate rodomonstadele cu care se încuraja presa de toate limbile și vă aduceți aminte de declarația domnului ministru de război Cihoski, care se rostea solemn și definitiv, la Parlament: — „*Ridicarea stării de asediu este o chestiune de onoare pentru guvernul nostru*“. Așa fiind lucrurile, Basarabia s'a transformat repede într'un Eldorado al agenților sovietici, cari au avut inteligența să sesizeze că venirea la guvern a d-lui Iuliu Maniu ridică toate obstacolele de propagandă și dă frâu slobod furtunii. Am citit atunci dela tribună probe tulburătoare de obrăznicie comunistă, fragmente din articole de gazetă care cereau pe față alipirea la Republica sovietelor. Parlamentul agramat a urlat ca de obicei, d. Vajda a răspuns cu fudulie că nu este comunism la noi, iar matadorul domn Madgearu a făcut în fraze congestionate apologia libertății de presă. S'a bucurat Zipștein și soții după aceste certificate de bună purtare și opera de subminare s'a dus înainte.

De-atunci nu s'a împlinit anul și prăvălirea și-a făcut drum cu astfel de proporții, încât astăzi mădularele țării se mișcă din temelie

lor. Ca odinioară după guvernarea de trei luni a d-lui Vajda, când steagul lui Lenin ajunsese să fluture pe calea Victoriei, acum sub îndrumările fericitului său dioscur, comunismul isbucnește cu o violență necunoscută la noi.

E rău în Basarabia!

Sunt caraghioase comunicatele care s'au dat la gazete, după cum fără rost este și tăcerea ce s'a poruncit presei din Capitală. De aceiași vază sunt și știrile asupra măsurilor împotriva „alarmiștilor”. Realitatea este că între Prut și Nistru, la zece ani după unire, sub oblăduirea d-lui Iuliu Maniu și sub ministeriatul de interne a sanatoriului dela Viena, liniștea cetățenilor e răscolită în toate colțurile. Bolșevicii și-au răzlat pe toată suprafața organizațiile lor celulare și operează cu o îndrăzneală ne mai pomenită sub ochii autorităților cununate cu democrația. Organele poliției și jandarmeriei fiind reduse la tăcere de zăpștinii regimului, clamoarea comunistă merge la lumina zilei. În orașe ca Tighina sau Soroca, tocmai la graniță, indivizi suspecti veniți de peste Nistru în ultimii ani se bucură de încrederea guvernului. Subt protecțiunea lor agitația s'a schimbat în teroare. O panică de nedescris a prins sufletul pașnic a lumii cinstite din orașele și satele basarabene. Ca în ajunul unei invazii străine privirile se îndreaptă spre interiorul țării și se caută în gând locul de refugiu al pribegiei de mâine. În adevăr, de pe vremea războiului n'am văzut astfel de fețe chinuite din a căror pupile să se desprindă desnădejdea, ca la acești călători pripiti, repeziți dela Chișinău la București să ne sguđuie cu vestile pierzării care-i amenință. În acelaș timp străinătatea reacționează cu neliniște și îngrijorată ne dă semnalul. În frunte cu statele învecinate, interesate direct să urmărească mișcarea Sovietelor, opinia publică din Occident a lansat și ea serane de întrebare care de care mai serioase asupra situației...

Ce face guvernul în astfel de momente, pe care el le-a creat ca un fruct amar al propriei sale inconștiențe?

Aud că d. Iuliu Maniu se prepară să fie un „expozeu” majorităților la Cameră, din a cărei apă chioară lumea să se aleagă cu încurajarea că ne putem vedea de treabă, fiindcă totul e în ordine și nimeni nu are motive să se tulbure. Probabil că are să-și debiteze vorbăria, la urma urmei e tot ce a făcut în viață. O îndreptare însă nu vom avea și Idele lui Marte vor desminși cu capriciul lor logomachia fostului avocat dela Blaj. Se vorbește de măsuri militare. E normal să fie luate, dar pacificarea interioară a unei provincii nu se poate închipui decât printr'o chibzuită colaborare paralelă civilo-militară. Se găsește însă un singur om serios în țară, care să acorde un credit tovarășilor d-lui Maniu, ei înșiși bolșevizați și semănători de anarhie? Guvernul actual prin însăși compoziția elementelor politice și administrative de care dispune în Basarabia, ca și în alte părți, se găsește în imposibilitate organică de a remedia lucrurile, fiindcă autorii desordinei sunt tocmai aceia cari ar trebui s'o înfrâne.

Cine e nebunul care jură că acolo la Tighina senatorul Zipstein, (băgați bine de seamă, e și „național” și „țărănist”), se zbate cumplit în apărarea ideii noastre de stat și face din pieptul lui scut împotriva muscalilor? Adăugați la toate aceste extraordinara platformă morală pe care ne găsim în fața lumii dinafară și dinlăuntru, când guvernatorul Moldovan, proaspăt numit la Chișinău, e un om pătat, plin de bubele unui trecut asemănător multora din tabăra lui! Gândiți-vă o clipă numai și veți simți rece în șira spinării, dacă veți încerca să pătrundeți mintea soldaților în bivuac azi pe malul Nistrului. Nu trebuie multă fantezie, ca să reconstruim vorba plină de întunec pe care e în drept s'o scuipe azi orice plutonier când se uită departe spre largul stepei ucraine: — *Noi să ne batem, vere, că ăl de-a dezertat la inamic e stăpân peste țară!*

Nu, s'a stricat căruța, domnilor, nu mai merge! Dl Iuliu Maniu poate să-și sughiță mai departe cuvântările, dl Maniu însă trebuie să plece.

D'sa știe cum se sfarmă o țară, n'a învățat însă, nici cum se face, nici cum se ține o patrie, fiindcă n'a avut!

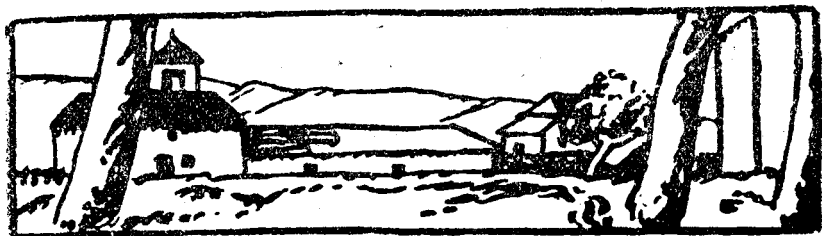
E rău în Basarabia!

Ce va fi mâine?

Cine știe?

Un singur lucru nu suferă îndoială, din vremuri preistorice și până azi: *O idee de stat nu se ține în picioare când nu se încadrează într'o legitimitate morală.*

OCTAVIAN GOGA

Sunet de sanie

Clopote multe, clopote clare
se tângue 'n mâini de cioaie și cer ...
Ninși, înmărmuriți copacii visează
cu frunțile 'n glugile floarei de ger ...

S'aprinde inima sub povara plăcerii ...
Pădurile schițează păreri de labirint,
Falnic tronează, peste promoroace, Negoitul —
Să-l admire zările prin oglinzi de argint.

... Eu nu știu cât au să mai țină minunile,
icoanele, vrăjile, pe dealuri, pe văi ...!
O sanie însă, două, o mie 'ncepură
să-mi sune'n urechi zurgălăi.

Neastâmpăr cald de tinerețe fugară
mă deșteaptă o clipă din ce n'a fost și nu-i,
Și sufletu-mi vesel pornește după ele
cu clopoțelele și sania lui ...!

Năluca

Domnița Iarnă, fecioara nălucă pe undeva 'n lume
'A apărut deodată pe măguri, nebună de tinerețe și glume,
Își sfâșie cămașa de spumă, svârlind-o în mari rotogoale,
Aleargă, râde și joacă desculță, cu brațele goale . . .
Spaima ei albă asmuță sălbăticiunile 'n noapte să urle,
Scutură plâns de cioaie din sute de clopote 'n turle,
Ciobanii 'nțeleg și-și coboare mioarele vesele 'n vale,
Pun câinii să latre, fac larmă, cu focuri dau lumii semnale . . .
Să-i poarte vestea nălucii, svonindu-și sfătos zurgălăii,
Sbughiră o groază de sănii pe toată linia văii . . .

Și lumea se retrage cuminte la vetre cu miros de coarnă . . .

... Dar eu prin omăt pân'la glesne, pe măguri, cu nările goarnă,
Adulmec pe urma fecioarei, îi dibui prin negură drumul
Ochii-mi să-i încânte năluca-i, sufletu-mi să-i soarbă parfumul . . . !.

TEODOR MUREȘANU

Gânduri resfirate...

BCU Cluj / Central University of Cluj

Cine nu și-a tors călții —
Să-i cază dinții;

Cine nu și-a tors păcișelele —
Să-i cază măselele!

(Poporală, dela lăsatul secului)

Generația care am făcut războiul sau am trecut prin încordările și privațiunile lui, suntem, sub multe raporturi, o generație pierdută. Dacă ne vom gândi numai la ruperea în două a vieții noastre, la bilateralitatea existenței noastre cu gândire, sensibilitate, țință și voință atât de opuse, cu ruperea continuității în ceace am fost mai întâiu noi, și încă ne vom convinge că mult din ce puteam fi nu am ajuns, și mult din ce nu era în noi, sau nu bănuiam, a apărut în planul întâi al preocupărilor noastre.

Fiecare suntem un om care am trăit în două lumi; unii, după vârstă, am îmbătrânit în cea dintâi, alții erau aici în culmea realizărilor, iar activitatea altora abea era în mugur. Unii își sfârșiau drumul vieții, alții și-l începeau, dar fiecare cu mentalitatea unei lumi în care, singur, se simțeau acasă, și posibilități de acțiune și reacțiune în aceea lume, când s'a deschis prin război prăpastia peste care se aruncau punțile lumii celei noi.

Celor mai mulți cari am făcut războiul sau am trecut prin el, ni se pare că am trăit anormal de mult pe pământ. Evenimentele cari ne-au luat pe valurile lor au fost nespuse de multe, fie prin nu-

mărul lor, fie prin încordarea spirituală pe care o creiau, fie prin spaima sau bucuria ce o aduceau în comparație cu sărăcia în evenimente a vieții noastre dinainte de război. Și toate au fost cu totul de altă natură de acele pentru cari eram pregătiți de vremile de pace, de acele pe cari valorile noastre spirituale în temeiul pregătirii lor, le puteau considera ca omenеști posibile.

Ni se pare că înaltul munte ce s'a pus prag despărțitor între viața noastră dinainte de război și cea de azi, s'a ridicat mai ales din această rupere a evoluției firești, și din necesitatea înarmării cu arme noi, cu noi valori intelectuale și etice, pentru a doua parte a vieții.

Sunt sigur că cei ce au trecut prin război, cu greu se mai pot întoarce în anii bărbăției, sau, mai ales, ai bătrâneții, cu amintirea la anii copilăriei lor. Din ostașii cari au luptat pe fronturi, din lumea care a trecut prin cumplitul foc, nu vom mai avea bătrâni potoliți cari la gura sobii să-și depene amintirile copilăriei. Ei, cei mai mulți, se vor întoarce în viața lor, cu amintirile, numai până la începutul războiului. De aici va începe orice poveste. Ce este dincolo de munte, se pierde în ceață! E de așa puțină însemnătate, un trecut așa de sărac, încât, cu trecerea anilor, pălește cu desăvârșire.

Și iată pentru ce spuneam că generația noastră, sub acest raport, e o generație pierdută: rămâne nevalorificată pentru a doua parte a vieții nu numai posibilitatea realizărilor pentru cari eram pregătiți spiritual, ci însăși aceea viață trăită e ca și când n'ar fi existat: nimic nu mai adie din ea până la noi.

* * *

Sau, poate, considerațiile acestea sunt personale, și nu pot fi generalizate. Toate atârnă numai de sensibilitatea cuiva, și de procesul spiritual atât de deosebit în fiecare om. Personal le-am auzit formulate de alții, și într'o măsură oarecare le iscălesc și eu.

Cred, de o pildă, că cei trecuți prin război își aduc tot mai greu aminte de anii copilăriei, desfășurați cu două-trei decenii înainte de prăpăd. Ca dovadă, afară de experiența personală, aduc una din domeniul vieții literare.

Autorii noștri, cu deosebire prozatorii, și-au început cariera lor literară aproape exclusiv cu material imprimat în sufletul lor din copilărie. Amintirile erau înfăile subiecte de încercări literare. Acest fenomen îl putem urmări până la ultima generație de scriitori. Ei au rupt cu amintirea copilăriei, afară de câteva excepții. Și au rupt tradiția chiar aceia cari au fost izbiți mai greu de război.

Și dacă azi, în șase din șapte provincii românești, creația literară abia mijeste în generația care atinge vârstă de douăzeci de ani, mi se pare că un motiv ar putea fi și lipsa copilăriei la această generație, sau uitarea ei la spaima bătăii tunului ce i-a apucat la optzeci ani.

Ori cum ar fi, eu unul mă gândesc cu destulă părere de rău

la ștergerea amintirilor din copilărie. Sunt cele mai nevinovate apariții din viața noastră plină de sbucium. Și simt o împotrivire când din orice imagine a trecutului, chiar când se apropie, încerc să ajung la o valoare pentru ziua de azi.

Iată de pildă acum! Voi am să descriu, din prilejul lăsatului de sec, străvechea datină românească, pe care am îndeplinit-o cu sfințenie, ca pe un rit religios, în copilărie.

În Dumineca lăsatului secului de brânză, seara, feciorii satului, cărora li se alătură și droaia copiilor, eșiau pe câmp, în apropierea satului, de obicei pe-un deal, să „hodăițeze“, la „hodăițat“. În furci de lemn, tăiate din sălcii sau din alun, legau snopi de paie, eșiau toți în același loc la câmp, și după ce se însăra binișor, aprindeau snopii, învăteau pe deasupra capului caerile de flacăra și de vâl-văfâi, și versuri scurte, ascuțite de inteligență, criticau, ironizau, satirizau, întreaga lume femeiască din sat, vrednică după știința lor de satiră.

Copiii își aveau „hodăișile“ lor, le învăteau cu vitejie și cu frică să nu se pârlească, și învățau dela înaintași strigăturile. Ei, din gură făceau, dar ochii le ardeau de bucurie și de plăcere.

Era o întrecere în vervă satirică, cu izbucniri proaspete, noi, cu versuri atunci create. Și din toate se înlănțuia o batjocură subțire pentru femeile leneșe, pentru fetele ce săreau pârleazul, pentru altele și mai vinovate. Dar, cu deosebire, lenea era biciuită. Femeia harnică, până la începutul păresimilor, trebuia să fi isprăvit de tors nu numai fuiorul de cânepă, ci și „câlji și păcișelele“, — materialul care rămâne din pierirea și alegerea fuiorului.

De-atunci mi-au rămas în minte versurile:

Cine nu și-a tors călji —

Să-i cază dinții;

Cine nu și-a tors păcișelele —

Să-i cază măselele.

Întrată în păresimi gospodina harnică trebuia să pună războiul, nu mai avea vreme de tors.

Iată, pentru alte vremi, un subiect de scris la care m'aș fi oprit îndelungat...

Dar azi, în lumea cea nouă, dincoace de muntele ce ne-a curmat viața în două, o astfel de descriere poetică nu mai mă atrage...

Ci mereu îmi vin în condei aplicări ale acestor versuri, pentru ziua de azi!

Cine nu și-a tors călji —

Să-i cază dinții!

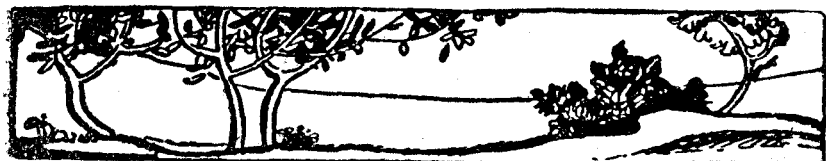
Doamne, câți dintre noi nu au ajuns să-și toarcă călții în cei unsprezece ani dela unire, ci se încurcă și azi în ei, mutându-i dintr'un ungher al ...economiei naționale în alt ungher. Nici nu-i torc nici nu-i ard. Și nu numai în ...economia națională avem atâția călți netorși, ci și în zestrea spirituală!

*Cine nu și-a tors păcișelele —
Să-i cază măselele!*

Și sunt și păcișele destule în România-mare! Rămășițe din fiiorul cel curat al românismului, tors de cei mai buni fii ai lui, rămășițe care nu-s mai bune de nimic decât de foc să le ardă. A sosit de mult vremea să punem războiul, să țesem pânza vieții românești, și câți dintre noi nu se încurcă în călți și păcișele! Să punem blestemul poporului pe capul leneșilor în pricepere, acțiune și creație românească? Să le menim și noi cu poporul?

I. AGĂRBICEANU

„Imprumutul de stabilizare și dezvoltare“

Guvernul a prăznuit împlinirea unui an dela înfăptuirea împrumutului de stabilizare și dezvoltare printr'un grandios banchet. Alexandre Ribot una din marile figuri ale Franței, trecut de acum în istorie, într'o cuvântare rămasă celebră definea astfel însemnătatea și consecințele unui împrumut: „*Il ne faut pas recourir à ces facilités trompeuses qui ne font que reculer les difficultés. L'emprunt c'est la pente sur la quelle on glisse doucement, mais on se retrouve ensuite au bord de l'abîme*“.

Nu este în puterea noastră să împedicăm praznicul unui guvern, care în loc să stea să cugete îngândurat cum va putea plăti atâtea rate mari, grele și apăsătoare, când capacitatea birnicilor scade, când se topesc averile celor cari nu au altă vină decât că sunt prost și cu rea credință cârmuiți, când cea mai înspăimântătoare criză sugrumă resturile de pâlpare ale vieții economice, de bucurie benchetuieste! Noi nu; noi nu numai că nu ne bucurăm, dar ne-am luat sarcina să luminăm pe cei cari vor să ne creadă și să arătăm, desbrăcați de orice patimă, adevărul întreg.

Din titlatura dată împrumutului din 1929 s'ar putea crede, că e vorba de două operațiuni distincte, și anume un împrumut de stabilizare și un al doilea de dezvoltare. Stabilizarea monetei o garantează acordul celor șase mari bănci de emisiune și anume Băncile Franței, Angliei, Italiei, Germaniei, Americii și Elveției, care se angajează, în limite aproape asemănătoare, la menținerea cursului ce urma să se fixeze monedei noastre. Această operațiune constituie, desigur, un credit, de care Banca noastră Națională avea sau nu să uzeze după cum s'ar fi ivit sau nu necesitatea de a susține cursul fixat leului prin stabilizare. La stabilizarea francului francez, nici guvernul nici Banca Franței, nu au avut nici odată nevoie să intervină; acelaș lucru s'a repetat și cu stabilizarea lirei italiene, pentru bunul motiv, că operațiunea stabilizării nu este numai o măsură de guvernământ, ci în special și a priori, ea este consfințirea, că momentul prielnic fiind sosit, fără riscuri și prejudiciu, se poate întări și legal prin

decret ceeace în fapt este de mult *lucru constant*. E astăzi banal să mai repet, că fără de un buget real echilibrat și o balanță de schimb activă, încercările de stabilizări monetare se mențin numai cu sacrificii mari, atunci când se pot menține, sau se prăbușesc, cum a fost cazul Poloniei și al Belgiei cu primele lor încercări de stabilizare.

Vom arăta mai târziu cât ne-a costat pe noi, România, stabilizarea, care s'a făcut fără respectarea condițiilor arătate mai sus, nefiind în măsură să putem astăzi afirma, că stabilizarea este terminată. Ceea ce putem deocamdată spune, și lucrul devine evident pentru ori cine urmărește cursul leului nostru la bursele din străinătate, este că suntem încă în perioada *susținerii leului, deci plătim și încă foarte scump*. Lăsând la o parte sacrificiile enorme, ce ne-au fost impuse de grupul de bănci înainte de operația împrumutului, din care cea mai de seamă este *revalorizarea rentelor*, să examinăm mecanismul împrumutului de stabilizare, și cât ne costă până astăzi această operațiune. Mă voi servi numai de date oficiale, ca să nu fiu bănuit de a fi consultat publicațiuni tendențioase. În bugetul general al statului am un tablou sinoptic al împrumutului de stabilizare care sub nr. 25, arată următoarele: Totalul împrumutului *dolari* 100.740.758 = 16.842.343.626. Total general de dedus în dolari 13.418.305.48 = lei 2.243.339.393, această sumă reprezintă diferența de curs, taxe de timbru, taxe de emisiune, comisioane, cheltueli diverse. Va să zică statul român a primit *dolari* 87.322.472.52 = lei 14.599.004.233. În această sumă se cuprinde și cei 30.000.000 dolari = 5.015.550.000 lei plătiți de grupul Krueger pentru concesiunea chibriturilor. Toate aceste sume s'au depus la Banca Națională, în trei tranșe și diferite epoci, ultima în cursul luni August 1929, pentru ca pe baza lor emisiunea de lei să fie garantată la cursul de 3,10 centime aur potrivit cursului de stabilizare.

Prin urmare, Banca Națională a României avea la dispoziție la un anumit moment 14.599.004.233 lei în devize. Ultima situație apărută în Ianuarie 1930 arată că Banca Națională are astăzi în depozitul său 5.810.399.281 lei în devize, adică până acuma stabilizarea ne costă 8.788.604.952 lei, la care dacă mai adăugăm și plata comisioanelor, etc. (2.243.339.393 lei) conchidem, că țara *păgubește într'un singur an 11.031.944.345 lei*. Așa-i că aranjamentul acesta, atât de fericit, trebuia prăznuit? Ne miră cum de nu a luat dl Sever Bocu inițiativa scoaterii unei medalii festive, d=sa e specialist în materie, și trebuia imortalizat în bronz un atât de epic eveniment. Dar să continuăm. Împrumutul poartă titlul pe care l'am înscris în fruntea acestui articol: Împrumut de stabilizare și dezvoltare. Să vedem în ce constă dezvoltarea. Mărturisesc, că trebuie să recunoaștem măestria și iscusința celor cari au pregătit această ingenioasă lovitură, de a pune stăpânire pe toate monopolurile statului, inventând așa zisul împrumut de dezvoltare, care în fapt nu a existat și nu există. Nici o centimă, nici un creițar nu a intrat în visteria statului, dar în schimb s'a cedat prin lege specială și anume aceea din 7 Febr. 1929, monopolurile statului, creând acea Casă Autonomă oficială,

care îndrăznește să afirme într'o dare de seamă oficială, că ea și un consorțiu de bănci străine, a vărsat statului la termen *produsul net* al împrumutului de stabilizare și dezvoltare din 1929. Ca să nu fie posibilă confuziunea, voi arăta care bănci și căror țări aparțin cei cari ne-au acordat împrumutul: *Chase National BK, Blair, Dillon Pread* aparțin grupului Statelor-Unite. *B-ca Comercială Italiană, Milano și Roma*: Italia, *Mendelsohn & Comp., Amsterdam*: Olanda. *Credit Suisse, Zürich*: Elveția. *Banque de Paris et des Pays Bas, Bruxelles*: Belgia. *Zivnostenska Banka*: Praga, *N. O. Escompte Gesellschaft, Viena*: Austria. *Diskontogesellschaft, Deutsche Bank, Berlin*: Germania, *B-ca de Credit, B-ca Marmorosch Blank, B-ca Românească, Chrissoveloni*: România, *Tranșa Krueger*: Suedia, *Banque de Paris et des Pays Bas, Paris*: Franța, *Hambros Bank London, Lazard Brothers & Comp, London*: Anglia. Acestea sunt băncile care ne-au împrumutat. Cunosoc și în ce proporție au contribuit fie care dintre ele la acoperirea sumei de 100.740.758 dolari, care reprezintă totalul împrumutului, așa că nu mai încap nici o îndoială că băncile ne-au acordat împrumutul, iar nu Casa Autonomă. Totuși prin legea din 7 Febr. 1929, statul a concedat și transferat cu titlu irevocabil dreptul de a exploata toate monopolurile din România. Deși nu sunt partizanul concesiunilor, ci dimpotrivă un hotărât adversar al acestui sistem, nu admit, dar înțeleg că s'au concesionat chibriturile grupului Krueger, fiindcă statul având nevoi imperative și inexorabile și nevând cu ce să le acopere, a cedat drepturile lui, dar a primit în schimb contravaloarea, în speță 30.000.000 dolari. Dar să cedez toate monopolurile, adică *tutunul, sarea, cărțile de joc, hârtia de țigaretă, explozibilile și chibriturile*, și să nu primesc decât numai pentru *chibrituri* contravaloarea, asta nu mai înțeleg!

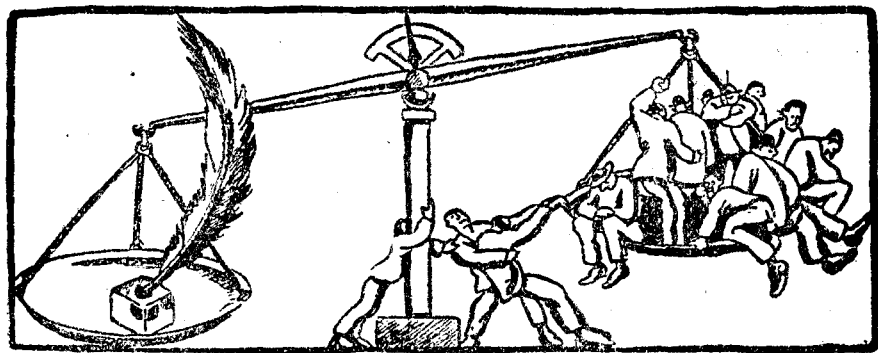
În ce constă împrumutul de dezvoltare? Băncile pe cari le-am arătat mai sus nu consimțeau la acoperirea împrumutului de stabilizare, decât în schimbul unor garanții palpabile, cari, trebuie să o mărturisim cu durere, li s'au acordat. Mascând adevărul, pentru a nu jicni opinia publică, s'a dat exploatarea tuturor monopolurilor statului, sub forma Casei Autonome, — iată adevărul, iată în ce constă împrumutul de dezvoltare. Și atunci, pentru a se garanta 100.740.758 dolari = 16.842.343.626 lei, valoare nominală a împrumutului brut, fiindcă în fapt am primit dolari 87.322.472 = lei 14.599.004.233, noi am concedat invocabil pe timp de 30 de ani veniturile regiilor monopolurilor, care aduc anual lei 7.253.864.000 din care scăzând cheltuielile 2.657.372.000 lei rezultă un beneficiu net anual de 4.596.492.000 lei. Iată în ce consistă stabilizarea!

Încă un mic amănunt și cititorul va putea aprecia strălucirea marelui împrumut atât de favorabil României. În legea care autoriză înființarea C. A. M. (Casa Autonomă a Regiilor) se spune următoarele: „Casa Autonomă garantează plata împrumutului și a ratelor (dobânzilor) cu veniturile ce îi sunt afectate din produsul regiilor, etc.”, și, slavă Domnului, am arătat că veniturile se ridică

la peste 7 miliarde de lei. Totuși, bancherilor nu le era suficientă garanția, căci în convențiunea de împrumut încheiată cu statul român prin art. 1, se stipulează expres următoarele: „Independent de veniturile și încasările regiilor C. A. M., statul român garantează plata capitalului și a dobânzilor până la complectă achitare“. Așadar din cele arătate mai sus, rezultă clar pentru orice om cu spirit imparțial: 1. Că nu este vorba decât de un împrumut, prin urmare fiabilitatea împrumutului de dezvoltare apare numai ca o poleială, ca să nu ne pară prea amară pilula ce trebuie să înghițim. 2. Crearea C. A. M. cu afirmațiunea că ea a acordat împrumutul, că ea garantează rambursarea lui și a anuităților, este iarăși numai o iluzie, o aparență, fiindcă în realitate bancherii străini au dat banii, iar adevărata garanție o poartă tot statul român, nu Casa Autonomă a Regiilor Monopolurilor. În sfârșit a 3-a constatare, cea mai dureroasă, este că s'au concesionat pe timp de 30 de ani toate monopolurile cu enormele lor venituri, pentru un împrumut ridicol de mic în raport cu ceea ce i s'a afectat ca garanție, închizând posibilitățile pentru viitor pentru orice alt împrumut, fără de a urma calea oneroasă, creată prin realizarea acestuia, în condițiuni așa de dezastrase pentru țară.

Mai avem o ultimă nedumerire și cu aceasta am terminat. Când într-o zi în țara asta s'ar ivi moravurile din apusul apropiat, unde fiecare răspunde de actele lui, pe cine am putea noi trage la răspundere pentru încheerea acestui împrumut, dacă s'ar ivi și la noi o conștiință publică: pe liberali, cari l-au tratat, sau pe actuali guvernanți, cari l-au încheiat, prin urmare l-au acceptat, după ce mai înainte cutreerând toată Europa, afirmau prin oamenii de mână întâi, că dacă liberalii încheie un asemenea monstruos împrumut, ei venind la guvern nu numai că nu îl vor respecta, dar nici nu îl vor executa? Noi, care nu facem parte din nici unul din cele două partide, cu răspunderea împrumutului, și ca noi sunt atâtea milioane de români nevinovați, avem deocamdată inima și mintea îngândurată, cât timp vom mai putea rezista povarei birurilor zdrobitoare, ca să echilibrăm nesocotința, incapacitatea și reaua credință a aceloră în mâna cărora stau destinele țării așa de vitreg gospodărită...

TH. DELEANU

Populațiunea Banatului la diferite epoci

Statistici, nici măcar relativ complete, asupra populațiunii din Banat, până după alungarea turcilor, nu sunt. Evul mediu era epoca feudalismului, în care interesau proprietățile, iar nu popoarele. Proprietarii nobili fiind razimul Coroanei și singurul element constitutiv de stat, numai lista acestora se făcea, numeric și nominal. Marea colectivitate, masa nu interesa decât în bloc, din punct de vedere fiscal și religios atunci când ea era de legea catolică. De aceea, în veacul al XV-lea, urmele satelor și orașelor românești apar doar în expresii ca: „possessio valachica”, sau „oppidum regis desertum valachicale”. Nu există statistici propriuzise nici din epoca ocupațiunii turcești, deoarece defferile fiscale ale acestora nu sunt complete decât în ce privește districtul Cenad¹⁾.

Cele dintâi statistici sunt acelea făcute de generalul Mercy, la 1717 și 1725, imediat după alungarea turcilor din Banat, coprinzând lista completă (dar nu exactă, deoarece rezultatul acestora diferă) a comunelor, caselor și locuitorilor după naționalitate din cele 11 districte hănășene, și care ne dau oarecare indicii cu privire la proporția numerică dintre români și sârbi. După statistica din 1717 erau 21500 case în 688 comune. În cea din 1725 erau numai 560 comune, deci cu 120 mai puțin, indicând, în acelaș timp, 343 localități părăsite. După naționalitate, în districul Țimișorii erau 19 comune locuite

¹⁾ Silviu Dragomir, op. cit.

de români, 17 de sârbi, iar 4 mixte; în districtul Palanca 42 românești, 8 sârbești; în districtul Panciova 12 sârbești; în Caransebeș 75 românești; în Ciacova 49 românești, 11 sârbești și 4 mixte; în Lipova 22 românești, 14 sârbești și 4 mixte; în Lugoj 96 românești; în Orșova toate 37 comune sunt românești.

D-l Dragomir, după care publicăm aceste date face următoarele comentarii:¹⁾

„Din această statistică, ceea ce remarcăm, înainte de toate, este numărul restrâns de comune din cele trei districte situate în imediată apropiere de Tisa. Abia găsim atâtea comune: 54, locuite, firește, de sârbi, câte comune românești erau, spre pildă, în districtul Ciacovei. Restul teritoriului și-a păstrat sub turci caracterul românesc. Districtele sârbești mai erau, în afară de acestea însă, relativ și foarte slab populate: abia găsim în districtele sârbești 1798 case, în vreme ce în districtele românești erau, spre pildă, la Vârșeț 3503 case, la Ciacova 3492, la Caransebeș 3915 și la Palanca 2377 case. Evaluând deci, la circa 100 mii suflete populația Banatului în momentul când s'au retras turcii, românii formau un contingent de cel puțin 80% al populației întregi. Și ca să ne convingem de importanța elementului românesc chiar în Timișoara, ajunge să cităm pe Matias Bél, cunoscutul istoric ungar, care a umblat prin 1720—40 prin Banat și care mărturisește că „*nihil sermone valachico Temesvarini est vulgatus*“.

Cea dintâi statistică, în sens modern, ne-o dă Francisc Grise-
lini²⁾ după care, numărul populațiunii, în Banat, fără districtele: Panciova, Palanca-nouă, Mehadia și cele 23 sate aparținătoare Caransebeșului, la 1770, era:

183,450 români,
78,780 sârbi,
8,683 bulgari,
5,272 țigani,
43,201 germani, italieni, francezi.

În nota cu care însoțește această statistică, Griselini observă că, populațiunea întregului Banat s'ar putea evalua la circa 459.000 suflete, dacă i s'ar adauga și numărul locuitorilor din comunele și districtele de mai sus.

Pentru anul 1797 avem două statistici; una publicată de V. Iakșici³⁾, după care, la această epocă erau:

394,228 români,
147,050 sârbi,
126,634 șvabi, unguri, etc.

¹⁾ Silviu Dragomir, op. cit.

²⁾ op. cit. p. 145.

³⁾ Silviu Dragomir, op. cit.

A doua statistică, tot pentru anul 1797, ne-o dă d-l Dușan Popovici¹⁾ și care arată:

In dieceza Timișorii:	196,211 români;	147,140 sârbi;
" " Vârșetului:	198,017 români;	26,513 sârbi;
" " Aradului:	292,896 români;	11,622 sârbi.

După această statistică deci, populația Banatului, *fără granița militară* și fără celelalte naționalități, la 1797, a fost:

In dieceza Timișorii:	196,211 români;	147,140 sârbi;
" " Vârșetului:	198,017 români;	26,513 sârbi;

In total: 394,228 români; 173,653 sârbi.

Asupra graniței militare, d-l Dușan Popovici nu publică o statistică a aceleiaș epoci, pentruca să putem obține un total general pe întregul Banat. D-sa ne dă o statistică pentru anul 1840²⁾, din care însă, nu putem scoate decât numărul românilor (141,381), singurii cari trăesc exclusiv pe teritoriul Banatului, căci numărul sârbilor, nemților, etc. este înglobat în acela al conașionalilor lor din Croația și Slavonia, care și ele își aveau granița lor militară.

Dacă la numărul românilor din 1797 am adăuga și pe acela arătat în granița militară la 1849, atunci, în întregul Banat, în prima jumătate a veacului al XIX-lea am avea: 535,609 români.

Raportul, din punct de vedere etnic, al populațiunii, se evidențiază și mai clar în procente:

In dieceza Timișorii:	57.05% români;	42.05% sârbi;
" " Vârșetului:	88.2% români;	11.3% sârbi.

Din aceste procente, calculate de d-l Dușan Popovici³⁾, vedem că, la 1797, românii aveau o majoritate absolută și în dieceza Timișorii, în care intră și județul Torontal, unde sârbii pretind a fi fost cei mai tari în toate vremurile. Dealtfel, adevărul acesta reiese și din următoarea statistică, publicată tot de d-l Dușan Popovici⁴⁾, care dovedește, în mod neîndoios, că sârbii s'au așezat aci abia în veacul al XVIII-lea și XIX-lea:

---

1) op. cit. p. 57.

2) ibidem, p. 149.

3) op. cit. p. 58.

4) ibidem, p. 63.

În județul Torontal erau:

	1720	1880	1910
maghiari		81,915=15·43%	128.405
nemți		165,419=31·15%	165,779
slovaci		12,781= 2·41%	16,143
ruteni		30= 0·01%	
români		81,729=15·39%	86,937
iugo-slavi			4,203
sârbi	13,000	176,857=33·31%	199,750
alții		12,257= 2·30%	13,923
In total		530,978	615,151

Mai cunoaștem o statistică generală a Banatului pentru anul 1847, publicată de Vladimir Jakšić¹⁾, după care erau:

497,595 români,
264,864 sârbi,
338,015 șvabi, unguri.

Statistica bisericii sârbești²⁾ întocmită la 1905 arată — după calculul făcut de noi comună de comună — în Banatul întreg: 280,805 sârbi.

După statistica oficială ungară din 1910, populațiunea Banatului se repartiza astfel³⁾:

592,049 români,
284,329 sârbi,
287,545 nemți,
242,452 unguri.

¹⁾ Silviu Dragomir, op. cit.

²⁾ Mata Kosovač: Sprska Pravoslavna Mitropolija Karlovacika, Carlovăț, 19

³⁾ Felix Milleker: Kurze Geschichte des Banats, Werschetz, 1925, p. 47.

La 1912, după Vladimir Jakšici¹⁾, Banatul avea:

592,052 români,
275,615 sârbi,
387,544 nemți,
243,152 unguri,
76,158 alții.

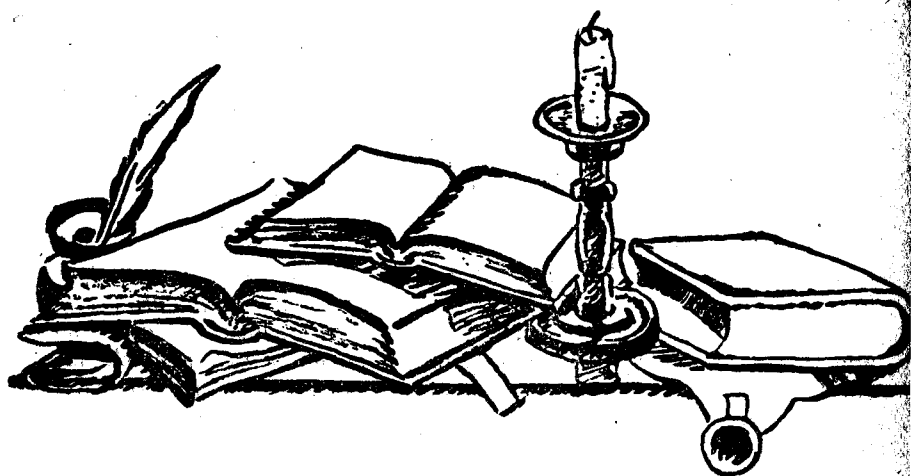
Însfârșit, mai amintim că, statistica oficială iugoslavă din 31 Ianuarie 1921²⁾, în *Voivodina* (Banat, Bacika, plus celelalte teritorii foste ungare) arată un număr de: 73,928 „români sau fânțari“.

Din toate aceste statistici se degajează o concluzie din cele mai importante și anume: că recensământul populației în Banat s'a făcut exclusiv de organe străine: austriace, ungare sau sârbești care, prin tendințele lor politice de stat (austriacii, ungurii), sau național-bisericești (sârbi), aveau tot interesul să comprime numărul românilor, scoțând la iveală elementul simpatic lor. De aci variațiunea cifrelor și omiterea din calcul a unor regiuni. Totuși, realitatea era atât de evidentă, încât statisticele din toate vremurile și de sub toate regimurile politice au fost nevoite să recunoască caracterul etnic românesc al Banatului. În fața cifrelor adunate și publicate de înșiși autorii sârbi, cade întreaga lor teorie istorico-politică, iar teza istoriografiei românești și adevărul istoric câștigă o probă irefutabilă, pe care nu o poate înlătura nici o mistificare.

BCU Cluj / Central University Library NEMOIANU

¹⁾ Siiviu Dragomir, op. cit.

²⁾ Dušan Popovici, op. cit. p. 68.

Pagini de istorie

Relațiunile Monarhiei habsburgice cu România în ajunul războiului mondial

II.

Am rezumat în partea întâi a acestui articol*) raportul *privitor la România*, redactat de către ministerul de externe austriac în Iunie 1914, în scopul de a-l adresa împăratului Wilhelm. Înainte de a-l expedia însă la Berlin, contele Berchtold se adresează șefului statului major, feldmaresalul Conrad von Hoetzendorf, cerându-i un aviz *privitor la eventualitatea neutralității sau unei acțiuni de ostilitate din partea României, și influenței unei atare atitudini asupra situației militare a Monarhiei și a Triplei Alianțe*. La 2 Iulie, contele Berchtold primi avizul feldmaresalului având următorul conținut:

„In caz de defecțiune a României, Austro-Ungaria s'ar găsi în *imposibilitate să compenseze* sporul de forțe câștigat de Rusia, prin noua situație militară.

Vezi nr. 8 al „Țării Noastre” din 9 Februarie 1930.

„Monarhia, cu toate jertfele mari ce ar aduce întărind granița și creând formații noi de rezervă, nu are alte mijloace la îndemână, pentru a ameliora întrucâtva situația. *Ar trebui însă să se înceapă imediat pregătirile de apărare contra României*, pentru că numai legământul complet și pe față al României de Tripla Alianță ar putea forma asigurarea contra unei eventuale acțiuni ostile din partea ei. Cea mai mică îndoială din acest punct de vedere cere ca pregătirile de apărare să fie începute imediat“.

Aceste raporturi au fost însoțite de o scrisoare personală a lui Franz Iosef către Kaiser în care se spune între altele:

„Pericolul sporește prin faptul că și *România*, cu toată alianța cu Monarhia și Germania, *s'a împrietenit intim cu Serbia*, tolerând în țară o agitație de ură contra Austro-Ungariei“.

Continuând, bătrânul împărat declară că-i cade greu să se îndoiască de bunele și cinstitele intențiuni ale unui prieten atât de vechi ca regele Carol, însă din nenorocire acesta a declarat în persoană, în timpul din urmă, de două ori, reprezentantului Monarhiei la București că, *față de sentimentele de dușmănie ce le nutrește poporul român contra Austro-Ungariei, nu ar fi în măsură să-și facă, în caz de conflict, datoria de aliat*. „*În acelaș timp — mai spunea împăratul — guvernul actual protejează și sprijinește Liga Culturală în străduințele ei și face totul pentru a se apropia de Serbia căutând, cu ajutorul Rusiei, să creieze un bloc balcanic, în scop de-a periclita existența Monarhiei*“.

Franz Iosef scrie apoi că, încă la începutul domniei lui Carol, „fantezii politice“ asemănătoare cu acelea propagate de Liga Culturală, au întunecat mintea oamenilor politici, că atunci *a intervenit bătrânul împărat Wilhelm I prin guvernul său, indicând României calea pe care a și ajuns într'o situație înfloritoare, devenind în Europa un sprijin puternic al păcii*. Acum, acelaș pericol amenință România. Împăratul își exprimă apoi temerea că în aceste împrejurări sfaturile singure n'ar mai putea avea efect și că România nu va mai rămâne alături de Puterile Centrale decât dacă Monarhia și Germania ar împiedeca, prin alipirea Bulgariei la Tripla Alianță, înființarea blocului balcanic, și declară în acelaș timp la București, că *prieteniile Serbiei nu pot fi prietenii celor două imperii*. România nu mai poate conta pe acestea ca aliante, *dacă nu se desface de Serbia și însăfârșit România să pue capăt tuturor agitațiilor îndreptate contra Monarhiei*.

„Politica externă a Monarhiei în Balcani de aci înainte — scrie Franz Iosef — se va îndrepta spre *izolarea și micșorarea Serbiei*. Prima etapă pe această cale n'ar putea fi decât întărirea actualului guvern bulgar, pentruca această țară, a cărei interese coincid cu cele ale Austro-Ungariei și Germaniei, să fie apărată de-o eventuală revenire la rusofilie. Dacă România s'ar convinge că Tripla Alianță este hotărâtă să nu renunțe la Bulgaria, că este însă gata s'o convingă pe aceasta din urmă să se alieze cu România, garantându-i integritatea teritorială, poate că Bucureștii ar renunța la atitudinea periculoasă de până acum, spre care a fost târât de prietenia cu Ser-

bia și apropierea de Rusia. Dacă această combinație ar reuși, s'ar putea crea apoi un bloc balcanic sub patronajul Triplei Alianțe, împacând Grecia cu Bulgaria printr'o cesiune de teritoriu, și cu Turcia, în scopul de a se opune înaintării panslavismului, asigurând în acelaș timp pacea Puterilor Centrale.

„Aceasta însă — încheie scrisoarea — nu este posibil decât dacă Serbia, care constituie azi pivotul politicei panslaviste, nu va mai conta în Balcani ca factor politic. Și tu, după ultimele evenimente din Bosnia, te vei fi convins că diferendul care separă Serbia de Monarhie nu mai poate fi înlăturat și că politica de pace a tuturor monarhilor din Europa este primejduită, atât timp cât centrala de agitații criminale dela Belgrad continuă să existe și să funcționeze fără teamă de sancțiuni“.

Această scrisoare, a fost redactată în cabinetul ministrului de externe la 2 Iulie și la 4 Iulie, contele Hoyos, funcționar superior în minister, a fost expedit la Berlin cu scrisoarea și cele două memorii.

* * *

Contele Szögyenyi, ambasadorul Austro-Ungariei în capitala Germaniei, a predat cele trei documente în ziua de 5 Iulie Kaiserului, care după ce le-a citit i-a declarat, că, fiind vorba de serioase complicațiuni europene, nu poate să răspundă înainte de a se fi consultat cu cancelarul Reichului. Ambasadorul atrăgându-i atenția asupra gravității situațiunii, împăratul Wilhelm l-a autorizat să comunice totuși lui Franz Iosif, că poate conta „și în acest caz“ pe ajutorul complect al Germaniei. Repetă însă, că trebuie să consulte mai întâi pe cancelar, totuși nu se îndoește că și acesta va fi de aceeaș părere, mai ales în ce privește acțiunea contra Serbiei. După părerea monarhului, această acțiune ar trebui să pornească imediat. Atitudinea Rusiei va fi de sigur dușmănoasă, însă Kaiserul spunea că este de ani de zile pregătit pentru o asemenea eventualitate și chiar dacă s'ar ajunge la un război între Austro-Ungaria și Rusia, Franz Iosif poate să fie sigur că Germania îi va sta în ajutor. Rusia de altfel nu este gata de război și se va gândi mult, înainte de a recurge la arme. Însă va ațâța pe celelalte puteri din Antantă contra Monarhiei, și drept urmare focul în Balcani.

In ce privește România, împăratul spunea lui Szögyényi, că va purta de grijă ca regele Carol și consilierii săi să aibă o atitudine corectă. O alianță cu Bulgaria nu-i era de loc simpatică, neavând, ca și mai de mult, de loc încredere nici în țarul Ferdinand, nici în consilierii săi de eri și de azi. Cu toate acestea nu va face nici o obiecțiune la o eventuală alianță cu Bulgaria, însă va trebui ca tratatul ce se va încheia să fie comunicat României, și să nu fie nici decum îndreptat contra acesteia.

A doua zi 6 Iulie, Bethmann-Hollweg se întâlnește cu Szögyényi comunicându-i că Kaiserul va răspunde personal M. Sale peste câ-

teva zile, că guvernul german are însă următoarele păreri asupra chestiunilor ventilate în memoriile primite :

Guvernul recunoaște pericolele isvorând din politica balcanică a Rusiei, înțelege că Monarhia dorește alianța cu Bulgaria, pune însă mare bază pe faptul ca *alianța să se încheie într'o formă, care să nu atingă într'u nimic indatoririle comune față de România.*

Bethmann mai declară ambasadorului, că va însărcina pe ministrul Germaniei la București să vorbească deschis cu regele Carol, aducându-i la cunoștință tratativele ce vor urma la Sofia, făcându-l atent că *trebuie să facă să înceteze agitațiile îndreptate contra Austro-Ungariei.* Ii va mai comunica regelui că, până acum, a dat mereu sfaturi la Viena să se urmeze acolo o politică de înțelegere cu Serbia, că s'a convins însă, în urma ultimelor evenimente, că aceasta nu este posibil. *De acest fapt să fie deci cont și România.*

Continuând a relata conversația, Szögyényi raportează că atât cancelarul cât și Kaiserul au afirmat că o acțiune imediată a Monarhiei contra Serbiei ar constitui soluția cea mai radicală și mai bună pentru a înlătura greutatea Austro-Ungariei în Balcani. Momentul de față era considerat de cancelar ca mai favorabil decât un altul și Bethmann-Hollweg era de acord ca Berchtold să *nu înștiințeze în prealabil nici Italia nici România despre o eventuală acțiune contra Serbiei.* În schimb să se comunice Italiei, de peacum, intenția de a convinge Bulgaria să intre în alianță. Pentru moment era de părere să se trateze numai cu Bulgaria, lăsând pentru viitor chestiunea apropierei de Grecia și Turcia. Kaiserul însă nu s'a grăbit să răspundă, ci plecând în voiaj pe coastele Norvegiei, abia din Bornholm a adresat în ziua de 14 Iulie scrisoarea de răspuns bătrânului său aliat.

„Atentatul dela Serajevo — spune Wilhelm în acea scrisoare — a aruncat o vie lumină asupra activității periculoase a unor fanatici și asupra acțiunii panslaviste ameninșând Monarhia“.

Kaiserul se declară dispus să sprijine guvernul dela Viena în acțiunea de a împiedica formarea unui bloc balcanic patronat de Rusia, atagând Bulgaria în Tripla Alianță. În acest scop, scrie că a dat ordin, cu toată *îndoiala și neîncrederea pe care le nutrește în sinceritatea caracterului bulgarilor,* să se sprijine la Sofia acțiunea ministrului austro-maghiar. *Vorbind despre România,* spune că a însărcinat pe reprezentantul Germaniei la București, să vorbească cu regele Carol în sensul indicat de Franz Iosef, *invitându-l să se debaraseze de Serbia și să pue capăt agitațiilor contra Monarhiei.* A mai lăsat să se accentueze, în mod deosebit, că *pune mare preț pe continuarea aceluiași relațiuni de alianță sinceră cu România,* cari nu trebuie să sufere nici o schimbare prin eventuala alipire a Bulgariei de Puterile Centrale.

Răspunsul acesta l-a primit Berchtold în ziua de 18 Iulie, comunicându-l încă în aceeași zi lui Franz Iosef.

În urma acestei înțelegeri dintre monarhii și miniștrii de externe ai celor două puteri aliate, s'au expedit ordine și instrucțiuni urgente la București și Sofia, ca miniștrii respectivi să înceapă demersurile.

Peste câteva zile s'a produs apoi ultimatul adresat Serbiei, urmat curând de declarația de război și de conflagrațiunea generală.

Prin războiul care izbucnise și prin hotărârea României de a rămâne neutră, relațiunile Germaniei și Austro-Ungariei cu țara noastră au intrat însă într'o fază nouă. Puterile Centrale, convingându-se repede că România este pierdută pentru ele ca aliată, și-au îndreptat privirile în scopul de a câștiga tovarăși de luptă în altă direcție, marginându-se, în ce privește România, să obțină măcar neutralitatea ei definitivă.

* * *

Din sforțările făcute atât de Austro-Ungaria și Germania de o parte, cât și de Rusia de altă parte pentru a câștiga România, reese în mod luminos cât de mare preț se punca în 1914 pe alianța României. Regatul devenise un factor important în eșichierul politicei europene.

În abia cincizeci de ani, cei doi suverani ai țării, inimosul Alexandru Cuza și înțeleptul rege Carol, cu concursul luminat al sfetnicilor lor din toate partidele, reușiseră să transforme România, din două principate vasele sărace și disprețuite, într'o țară liberă și bogată, respectată de toată Europa. Bărbați ca Mihail Cogălniceanu, Dumitru și Ion Brătianu, frații Golești, Barbu și Lascăr Carargiu au înfăptuit această minune și *Regatul*, așa mic cum era, dacă se vedea poate dușmănit și invidiat de unii dintre vecinii săi, se bucura în schimb de stima generală.

V. P. RÂMNICIANU

Scrisori din Budapesta

După acordul dela Haga — Perspectivele împrumutului — Ungaria și noua orientare a Austriei

Înțelegerea dela Haga, discutată cu atâta stăruință de cercurile oficiale cât și de presa mondială, a fost rezultatul unui compromis, deci nici-o parte n'a obținut îndeplinirea integrală a pretențiilor inițiale. În jurul negocierilor dela Haga patimele înverșunate ale politicii ungare s'au revărsat din cadrele obișnuite, culminând în acea ședință a Camerei, unde contele Bethlen a fost acuzat că a trădat interesele țării. În presă adversarii politici s'au împoșcat reciproc cu cele mai degradante epitețe. N'a lipsit nici confiscarea ziarului socialist „Népszava“, sub cuvânt că a atâțat împotriva clasei conducătoare.

Guvernul ungar, prin organele sale oficiale, prezintă rezultatul conferinței dela Haga în culori favorabile: Ungaria nu va plăti reparații după 1943, ea n'a renunțat la drepturile cuprinse în art. 250 al tratatului dela Trianon, în sfârșit și-a redobândit suveranitatea financiară. Prin spiritul de conciliațiune manifestat de delegația ungară, care a acceptat să plătească sub alt titlu decât al reparațiilor suma anuală de 13.5 milioane coroane aur, Ungaria și-a asigurat bunăvoința Marilor Puteri în legătură cu contractarea unui mare împrumut extern și s'au înlăturat piedicele unei mai bune înțelegeri cu vecinii Ungariei. Rezultatele acestea sunt cu atât mai apreciabile, cu cât atmosfera dușmănoasă îndreptată împotriva cauzei ungare a fost aproape de neînving. Contele Bethlen s'a văzut sărbătorit pretutindeni: în Parlament, la întrunirea majorităților parlamentare, precum și la banchetul semnificativ al uniunii „Pester Lloyd“ (reprezentanții marii industrii și a comerțului). Cum însă în Ungaria există un absolutism de partid, asupra căruia opinia publică nu exercită nici o pre-

siune, iar națiunea nu-și dezvoltă viața ei publică conform normelor firești, contele Bethlen ar fi fost sărbătorit și în cazul când s'ar fi întors cu capitularea completă a țării lui. În presă numai două organe: „Népszava“ (socialist) și „Esti Kurir“ (ziarul șefului opoziției democrat: Carol Rassay) au cutezat să reducă meritele contelui Bethlen, demonstrând că elogiile și tîmâicilile comandate sunt un joc frivol cu interesele națiunii. Totuși, aceste ziare au fost învinuite că „trădează patria“ (ungurii își aruncă ușor în față acuizarea aceasta atât de fioroasă) și că sunt în solda Micei Înțelegeri.

Pentru a intimida și a curma îndrăzneța critică, guvernul a dat în judecată ziarul „Népszava“ din pricina a opt articole, unele scrise chiar înainte de tratativele dela Haga. Autorul lor în mare parte este Ernest Ciarami, reîntors de curând din emigrațiune. Libertatea criticei asupra negocierilor din Haga ar fi rămas să se manifeste la tribuna parlamentară. Contele Bethlen însă n'a îngăduit decât numai o singură zi pentru discuțiile parlamentare, sub cuvânt că debaterile vor continua la Paris și numai după terminarea lor se va putea rosti ultimul cuvânt.

Opoziția și-a lărgit suprafața de atac contra guvernului demonstrând cu comunicatele oficioase ale statelor străine, că opoziții în definitiv sunt despăgubiți din obolul contribuabililor unguri, deci actualul regim feudal-reacționar, în loc să accentueze că nu poate plăti nici un fel de reparații, a susținut interesele opozițiilor (care de altfel a fost osia politice externe ungare în curs de 5 ani), între cari figurează 90% marii moșieri unguri. Pe altă parte opoziția a deschis cea mai dureroasă rană a păturei mijlocii a populației: *chestiunea rentelor de război*. Doi deputați fruntași, C. Rassay și P. Sándor au înaintat un proiect de lege, în care pretind revalorizarea rentelor de război. Afițudinea aceasta a produs o fierbere îngrijerătoare în tabăra subscriitorilor de rentă belică și este susținută de toate elementele nemulțumite și ruinate în urma devalorizării rentelor de război. Socialiștii agită și problema invalizilor, orfanilor și a văduvelor de război, cari sunt tratați ca niște cersitori. Ei își susțin teza abil, arătând că actualul regim cheltuiește fără măsură pentru menținerea „supremației culturale“, o idee fixă a ministrului instrucției publice, risipește sume fabuloase pentru propagandă și diplomația de paradă, și crează o serie de posturi de sinecură (înalții funcționari pensionați sunt plasați în fruntea întreprinderilor de stat sau comunele, fostul viceprimar al capitalei, azi directorul Societății Tramvaielor are 4 milioane venit anual). După o amorțeală neputincioasă la care a fost redusă opoziția în urma unor campanii neroditoare, C. Rassay a înjghebat un partid nou sub al cărui drapel a invitat toate clementele liberale pentru a răsturna actualul regim și a introduce în orânduiele publice libertățile cetățenești încătușate. Cât de anahronic glăsuiește preferința votului electoral universal și secret!

* * *

Economiștii țării analizează așazisele avantagii ce le comportă un împrumut extern. În primul rând condițiile acestui împrumut se vor discuta la Paris și pretenția principală a puterilor semnatare — foarte justă — va fi ca Ungaria să înlesnească posibilitatea unei apropieri economice cu statele vecine. Ce politică economică a urmat Ungaria până acum? A introdus tariful vamal protecționist; în visteria statului s'au vărsat taxele vamale și s'au sporit excedentele, care au servit un singur scop: întărirea absolutismului de partid. Acest procedeu a avut drept consecință, că balanța comercială anul acesta va fi înspăimântător de pasivă, și pauperismul se răspândește pretutindeni în proporții neînchipuite.

Guvernatorul Băncii Naționale Ungare, Popovits, a atras atenția celor în drept să nu pună nădejdi exagerate în contractarea unui împrumut fără noimă, deoarece ușor se poate întâmpla ca Ungaria să devină roaba creditorilor străini. Cum economia națională ceă este amenințată, protectorii Micei Înțelegeri vor prefinde ca raporturile economice în bazinul Dunării să se reglementeze în spiritul sugerat de Beneș și tovarășii lui. Se va înfăptui un cartel între industria mare ungară (uniunea „Pester Lloyd“, care a sărbătorit atât de călduros pe contele Bethlen) și între cea din Cehoslovacia, în acest caz vor dispărea taxele vamale, deci cei interesați trebuie satisfăcuți din beneficiile împrumutului. Astfel Ungaria, împinsă mereu pe planul al doilea, fiind silită să ceară bani neconținut, nu va putea păși față de statele europene niciodată în plenitudinea forțelor ei materiale, morale și spirituale și în centrul Europei nu va putea juca rolul istoric de consolidare, singurul care ar fi apreciat de Marile Puteri, cari sunt îngrijorate din pricina „haosului“ din bazinul Dunării.

* * *

Opinia publică ungară s'a ocupat cu mult interes de convenția de amicitie italo-austriacă. Acest tratat, după politicienii unguri, înseamnă finish-ul rivalității celor două puteri latine cari au fost de acord cu privire la „Los von Berlin“ și fiecare a vrut să împiedice o alipire a Austriei cu titanul teuton, ce ar fi redus la o însemnătate secundară influența italiană sau franceză în politica europeană. În schimb, interese economice și de influență politică constituie un antagonism de neînvincut cu privire la soluțiunea problemei austriece, anume republica austriacă să intre în grupul Micei Înțelegeri și să devină vasalul forțelor slavo-române sau să joace un rol de egalitate în constelația italo-ungară și în chipul acesta să împiedice revărsarea puhoiului slav în centrul Europei. Cele două puteri latine doresc o consolidare a popoarelor dunărene, dar metodele de înfăptuire ale acestei concepții sunt diametral opuse. Față de eforturile de reglementare a raportului statelor dunărene, Germania se străduiește să se mențină actuala situație de nesiguranță, ea vrea să producă fermenti de descompunere în aceste regiuni, pentru a-și putea vedea mai ușor cu vremea îndeplinirea ideii neabandonate încă: *Drang nach Osten*.

Schober a iscălit tratatul de amicitie cu italienii și a fost sărbătorit cu fastul caracteristic al meridionalilor, cu flori de stil și cu gloria unui bărbat de stat care întrece proporțiile sleitei republice austriace. Austria se îndreaptă astfel în orbita de influență italo-ungară. Întrebare însă, dacă alianța italo-ungară reprezintă și azi aceeași forță de putere ca înainte cu doi ani? Cum însă — spun factorii cu simț real — politica externă ungară a fost în funcțiune, în curs de 10 ani, de peripețiile sale economice și materiale, acum când ar putea să culeagă roadele amicitiei cu Italia, este nevoită să precupețească un împrumut pe care nu-l găsește la italieni, ci în Franța care este mai bogată și cu prestigiu mai mare în politica continentală!

Cercurile politice germane au primit cu amărăciune vădită noua orientare a Austriei. Presa naționalistă n'a lipsit să găsească în întorsătura republicei elementele tradiționale de „perfidie austriacă”. În astfel de împrejurări, Schober a crezut că este nevoit să explice germanilor revoltați motivele hotărârii sale: el va răspunde la Berlin, dacă a obținut concesii pentru minoritatea germană din Tirol, sau are vre-o însărcinare specială de mijlocitor între Roma și Berlin. Cercurile politice ungare, cari până ieri credeau orbește în sprijinul salvator ce poate veni pentru aspirațiile naționale din partea Germaniei, azi sunt convinse că pentru neutralizarea influenței de încercuire a Micii Înțelegeri, Ungaria trebuie să uite piedecile sentimentale tradiționale, cari au produs un antagonism odios între Austria și Ungaria, și să caute o platformă de înțelegere economică-politică. Ungaria are interes vital să nu se înfăptuiască Anschluss-ul, deoarece în acest caz prima victimă a vecinătății cu Germania va fi Ungaria. Din considerații de independență de stat, Austria n'a încheiat nici până în prezent o convenție comercială cu Germania. Deasemenea nici Ungaria n'a putut ajunge la un rezultat favorabil cu privire la un tratat comercial ungaro-german.

După convingerea cercurilor ungare tratatul de prietenie al Austriei cu Italia va slăbi influența covârșitoare ce o exercita Cehoslovacia în temeiul înțelegerii dela Londra din 1921 și se vor spulbera nădejdiile Micii Înțelegeri de a atrage în grupul ei pe Austria și de a forța Ungaria să se alipească noului aranjament al statelor dunărene. Astfel în bazinul Dunării se va restabili raportul de egalitate între diversele state, va dispărea îngâmfarea învingătorilor și umilirea învinșilor și în chipul acesta se va putea pregăti mai ușor drumul concepției pancuropene, preconizată de Briand.

Budapesta, Februarie 1930.

M. B. RUCĂREANU

Cronica politicei externe

Criza politică din Franța

Criza de guvern, prilejuită de neașteptatul vot de neîncredere în guvernul Tardieu nu s'a rezolvat, cum s'a crezut, nici prin însărcinarea președintelui, partidului radical-socialist, dl. Camille Chautemps, cu formarea cabinetului.

În intervalul de trei ani și jumătate, cât destinele Franței au fost ghidate de partidele de centru și de dreapta, s'a înfăptuit regenerarea financiară a Republicei, operă de mare însemnătate, constituind un merit de nediscutat la activul tuturor acelor care au cooperat și contribuit la realizarea ei. În primul rând, acest merit se convine dlui Poincaré, care din Iulie 1926 până la 26 Iulie 1929, trei ani încheiași, a dirijat destinele Franței.

Încredinșând dlui Chautemps însărcinarea de a forma cabinetul, dl Doumergue, președintele Republicei, a crezut, de sigur, că partidele de centru și de dreapta și-au îndeplinit misiunea cu care, sub presiunea opiniei publice adânc îngrijorată, au fost chemate la guvern în Iulie 1926. În consecință a socotit că a venit timpul, să recheme la putere acele fracțiuni cari, în 1924, după succesul repurtat de ele în alegeri, l'au ridicat la cea mai înaltă demnitate în stat, răsturnând pe dl Millerand, înainte de vreme, de pe scaunul prezidențial. Procedând astfel, dl Doumergue n'a ținut seamă de faptul că situația în Camera cea nouă, aleasă în 1928, se modificase în paguba partidelor de stânga, de aceea și cabinetul dlui Chautemps a căzut în prima zi în care s'a prezentat în fața Parlamentului, care a socotit de sigur că misiunea guvernelor de dreapta nu este încă terminată.

Dl Chautemps, în urma refuzului categoric al dlui Tardieu, șeful unei grupări de centru, de a colabora la guvern, își formase ministerul exclusiv din partidele de stânga. Aceste grupări erau: radicalii, republicanii-socialiști, stânga independentă a dlui Briand și stânga radicală a dlui Loucheur, numărând 115, 33, 20 și 51 deputați, în total 219 din cei 597 reprezentanți ai poporului, câți sunt în actuala Cameră.

Guvernul dlui Chautemps era astfel ca și guvernul laburist dela Londra, ne-reprezintă majoritatea Camerei, un guvern minoritar. El spera să se menție cu sprijinul a 100 de socialiști, după cum guvernul dlui MacDonald se menține cu acela al deputaților-liberali. Dl Chautemps conta prin urmare pe 319 voturi, față de 278 ale opoziției. În realitate însă, numărul partizanilor săi s'a redus la 277, prin faptul că jumătate din gruparea dlui Loucheur a refuzat să-și urmeze șeful și să susțină noul cabinet.

Dl Chautemps s'a prezentat Marți în fața Camerei citindu-și programul.

Din programul propriu zis, enunțat în urmă, nu se desprinde nimic deosebit, în afară de politica financiară, în care anunță câteva reforme, și de amnistia generală anunțată prin program. A fost acesta, de sigur, un deziderat al socialiștilor, a căror bunăvoință a vrut s'o capteze dl Chautemps. Incolo nimic nou, nici în politica internă, ne mai vorbind de cea externă, a cărei continuitate era pe deplin asigurată prin prezența în minister a dlui Briand. Library Cluj

Din partea opoziției a vorbit deputatul Reynaud, protestând împotriva faptului că guvernul Tardieu a fost răsturnat, într'un moment când activitatea și atențiunea sa erau absorbite de politica internațională, unde se străduia să apere cât mai bine interesele Franței.

„Este un act politic de neînțeles — a spus dl Reynaud — să dobori un guvern sprijinit de 300 de voturi, pentru ca să-l înlocuești prin cabinetul Chautemps, care în fond nu dispune decât de voturile celor 120 deputați radicali“.

Deputatul din dreapta a mai afirmat, că programul d-lui Chautemps nu este decât o paștășare a programului Tardieu și a criticat cu violență colaborarea dintre radicali și socialiști.

Punându-se la vot moțiunea prin care se cerea aprobarea programului guvernului, Camera i-a refuzat încrederea cu 292 voturi, fiind 277 pentru, ceea ce a determinat pe dl Chautemps să-și prezinte demisia Președintelui, care i-a și primit-o.

Ne aflăm astfel din nou în plină criză, a cărei rezolvare, după nereușita tentativă de-a reintra la guvern partidele de stânga, nu poate fi decât continuarea sericii guvernelor de dreapta, întreruptă pentru puține zile de guvernul Chautemps. Vom avea desigur un guvern Tardieu sau Briand, dacă nu se hotărăște însuși dl Poincaré, pe deplin restabilit, să revie în fruntea ministerului.

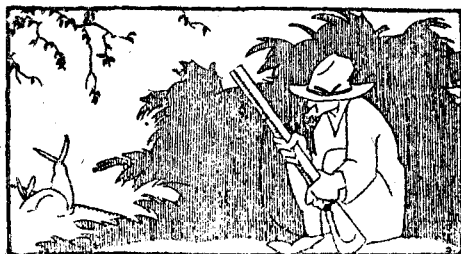
Sub președenția fostului ministru de externe danez, contele Moltke, s'a deschis la Geneva conferința dezarmării vamale, convocată de Liga Națiunilor. Desbaterile au fost deschise de ministrul de comerț austriac, dr. Hainisch, arătând perspectivele politicii vamale actuale, dezastroase pentru toate țările. Ministerul de comerț englez, Graham, a spus că în ultimii doi ani s'au mărit taxele vamale aproape în toate statele Europei și că asanarea financiară și economică nu este posibilă, decât scăzându-se la un minimum taxele vamale, în timpul cel mai scurt.

La aceleași concluzii ajunge și ministrul economiei naționale al Germaniei, Schmidt, afirmând că din Iulie 1929 14 state din Europa și-au sporit taxele vamale și că alte 7 sunt pe cale să le sporească, astfel că un nou val de scumpete ne amenință.

Singurul apărător al politicii actuale vamale a fost reprezentantul Italiei, afirmând că n'a venit încă momentul liberului schimb. Cu această excepție, toți reprezentanții statelor europene s'au declarat partizani ai dezarmării vamale, ceea ce nu înseamnă de sigur, că dezarmarea se va și împlini. Ea este deocamdată și va mai rămâne încă multă vreme un pios deziderat.

V. P. R.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cronica politiceii interne

Alarmiștii

Guvernul d-lui Iuliu Maniu a găsit, însfârșit, mijlocul cel mai sigur de a ne risipi temerile în privința stărilor din Basarabia. Ne servește în fiecare săptămână câteun comunicat liniștitor. Odată ni se spune, că nicio primejdie nu ne așteaptă la Nistru, nici dinăuntru, nici din afară. Altădată un adevărat potop de înjurături se revarsă asupra tuturor românilor îngrijorați, cari, pentru vina de a fi semnalat un pericol, sunt trecuți în rândul alarmiștilor, și amenințați cu rigorile legii. Dl Șt. Csicsó-Pop, care se pregătește să ia succesiunea dlui Gr. Iunian la departamentul dreptății, va ști să stabilească, pentru necesitățile cârmuirii de astăzi, delictul de patriotism...

În ceea ce ne privește, nu prea vedem pe ce se bazează optimismul înviersunat al guvernului d-lui Iuliu Maniu. Ni se dau asigurări, că ordinea nu va fi turburată în Basarabia: Populația, în marea ei majoritate, nu simpatizează cu ideea comunistă iar Sovietele dela Moscova nici nu se gândesc să ne atace. Amândouă aceste argumente sunt lipsite de valoare.

E foarte adevărat, că atățarea bolșevică n'a găsit ecou în mijlocul țărănimii basarabene, care a putut să afle ce soartă li s'a hărăzit plugarilor subț regimul de dictatură a proletariatului în Rusia de astăzi. Revoluțiile nu se fac, însă, decât arareori, cu participarea și cu asentimentul majorității populației din țară. Marea mulțime anonimă, risipită pela rosturile ei, rămâne, de obicei, într'o atitudine pasivă. Lovitura o dă o minoritate îndrăzneată și organizată, căreia nici prin minte nu-i trece să lanseze un plebiscit popular, înainte de a pune mâna pe putere. Această minoritate există în Basarabia și lucrează, subț directa îndrumare și subț controlul permanent al Moscovei. Cine a pus la cale manifestațiile de stradă la Chișinău, în sunetul „Internaționalei“, cu steaguri roșii și inscripții revoluționare? Cine participă la întrunirile nesfârșite dela Tighina, unde se rostesc cuvântări de preamărire a Rusiei Sovietice și se strigă, în cor: „Trăiască revoluția socială!“ Cine scrie, cine tipărește, și, mai ales, cine citește gazetele subversive, răspândite zilnic, în mii și mii de exemplare, ca o otravă stăruitoare, în toate orașele înstrăinate ale Basarabiei?

Nimic din cece se petrece dincolo de Prut nu merită atenție? Cei cari văd realitatea și o mărturisesc merită, oare, să fie târâți în fața judecării și puși în lanțuri să taie sare, pentru crima de a fi cerut măsuri de apărare? Și vor rămânea liberi și neturburați, cine? Agenții cu simbre ai Sovietelor, semănătorii sadici ai anarhiei, spionii trimiși de dincolo de Nistru ca să pipăie punctele vulnerabile ale rezistenței noastre.

Punctele vulnerabile ale rezistenței noastre... Mai întâi, însuș acest guvern al dlui Iuliu Maniu, căruia zadarnic i se pun înaintea ochilor pregătirile militare ale Sovietelor, zadarnic află despre propaganda comunistă metodică întreținută cu fonduri dela Moscova, zadarnic surprinde o întreagă organizație de spionaj bolșevic în mima Basarabiei! Nimic nu vede, nimic nu vrea să creadă, nimic nu pricepe...

Pentru a fixa cât mai sugestiv atitudinea guvernului dlui Iuliu Maniu față de problema Basarabiei ne vom îngădui să facem o propunere. Zilele trecute, d. general Rujinski a ținut la radio o conferință despre pregătirea militară a Sovietelor împotriva noastră. Autorul acestei conferințe ar trebui arestat imediat și dat în judecată pentru răspândire de știri alarmante. Nimic nu va mai împiedica, atunci, eliberarea spionului Tibacu, victimă inocentă a unor îngrijorări neîntemeiate!

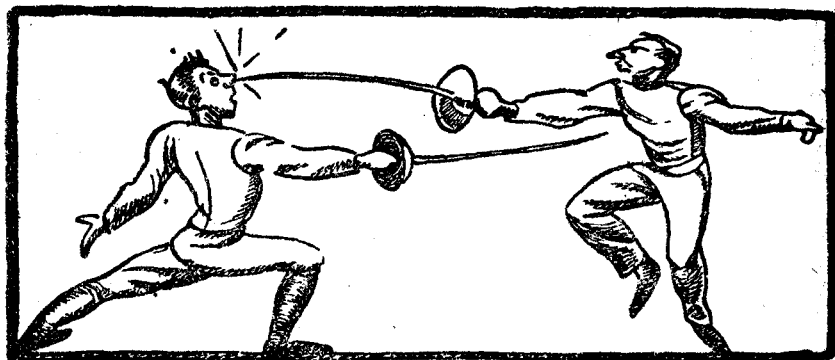
Remanierea

În vreme ce orizontul vieții noastre naționale se încarcă de nouri amenințatori spre răsărit, d. Iuliu Maniu, stăpânit de obișnuita sa predilecție pentru abilități mărunte, se găsește foarte preocupat de mijloacele cu cari ar putea mai bine să-și tragă pe sfoară tovarășii de guvernare. E de necrezut, câtă importanță i se atribuie, în coloanele gazetelor cotidiene, acestei operații delicate, pe urma căreia câțiva miniștri „regăteni“ urmează să fie înlocuiți în fotoliile lor cu frunțași „naționali“, născuți, crescuți și îngreșați în Ardeal. S'ar părea, că întreaga răsufare a țării s'a oprit în loc, așteptând ca d. Mihai Popovici, victima unor scrupule consimțite cu sila, să primească satisfacția cuvenită naivității sale.

Cazul d-lui Mihai Popovici ni se pare, dealtfel, plin de învățăminte. Fostul ministru al finanțelor, sub amenințarea categorică a tovarășilor țărăniști, a demisionat din guvern acum câteva luni, trimițând d-lui Iuliu Maniu o scrisoare de o nespusă delicatețe morală, prin care arăta, că situația sa de rudă apropiată a noului Regent îl silește la acest pas. Se vede, însă, că d. Mihai Popovici n'a fost prea sincer, căci a doua zi după demisie a început să manevreze cu furie pentru... reintrarea sa în guvern. Acest joc frivol dovedește îndeajuns cât prețuiesc convingerile și cât durează scrupulele în tabăra național-țărănistă. Acum, d. Mihai Popovici se pregătește să sune clopoțelul dela înălțimea tribunei Camerei. O soluție destinată să împace această urâtă ceartă de familie. Consecința o vedem: instalarea d-lui Șt. Csicsó-Pop la ministerul justiției.

Dar asupra acestui eveniment revenim la rubrica *Insemnărilor*.

A. H.

GAZETA RIMATĂ

Paznicii dela Nistru

Au început din nou să bată de-alungul apei vânturi rele
Și vor să turbure hotarul din răsărit al țării mele!
Pe țărâmul celălalt dușmanii roiesc cu gând întunecat,
I-a mai văzut bătrânul Nistru lângă grumazu-i înspumat,
Gălări pe caii lor sălbatici din stepă, cum stăteau la pândă
Amenințând moșia noastră cu mână lacomă, flămândă...
Acum un veac, strămoșii noștri trădați, așa i-au cunoscut,
Țara Basarabia mai poartă și azi, pe trup, urme de cnuț...
S'a costumat în straie roșii, acum, urgia muscălească,
Dar pofta ei de stăpânire n'a încetat, de-un veac, să crească,
Acelaș val vrea să ne'nghită, cu un alt steag, cu un alt Țar:
Veniți, cu piepturile noastre să facem straje la hotar!..

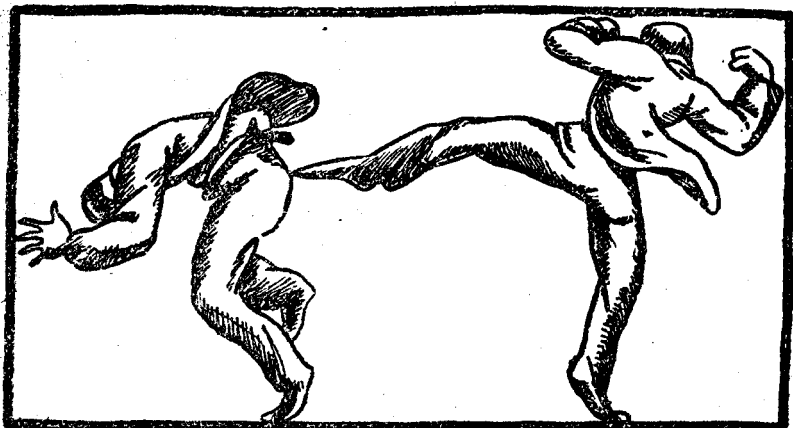
Demult, în clipe de primejdii, când se-aprindeau pe culme focuri,
— O flacăra păsea comoara acestor încercate locuri —
Se adunau de pretutindeni plăeși năvalnici și isteți,
Acoperind întreg văzduhul cu-o pânză neagră de săgeți,

Un semn cu paloşul spre zare făcea de-asupra lor Voivodul,
Se repezeau călări boerii şi se pornea 'ncrunţat norodul,
Jar când le cutropea vrăjmaşul un ultim petic de pământ,
Se închideau în cea din urmă cetate-a luptei, în mormânt!
Aşa se pricepeau răzeşii cândva, să moară sau să'nvingă; —
Azi, spada lui Ştefan cel Mare, la vreme grea, cine-o s' o'ncingă?
Gine ne apără moşia în faţa valului străin,
Şi cine va suna din bucium, dela Tighina la Holin?

Eu plâng din inimă destinul iubitei mele Basarabii:
Prin ce meleaguri răzleţite îi adormiră pârçălabii,
De ne-a ajuns aşa ruşine, şi ne-a lovit aşa amar,
Gă l'am ales tocmai pe Zipştein să stea de pază la hotar?
Atât de jos ne coborârăm, români, pe treptele istorii
G'am aşezat în fruntea ţării, să ne conducă, dezertorii?
Ge crime ispăşim pe lume, ce-i vinovat acest norod
Gă'n locul lui Ştefan cel Mare, von Vajda-i astăzi Voivod?
Gând la hotarul României duşmani haini se strâng la pândă,
Voivodul Vajda n'o să fugă şi Zipştein n'are să ne vândă?
Şi vor muri până la unul cu faţa înspre inamic?
Şi sunt plăeşi de legea nouă?

Mai bine n'ar mai fi nimic!..

PÂRCĂLABUL PÂRVU

ÎNSEMNĂRI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Prestigiul Parlamentului. — Ni se pare caracteristică pentru nivelul regimului actual absoluta indiferență, în mijlocul căreia se desfășură dela o vreme încoace activitatea Corpurilor legiuitoare. Contribuie, desigur, la accentuarea acestui marasim și absența din incintă a partidelor de opoziție, dând opiniei publice din țară impresia, că moara de vorbe a majorităților național-țărăniște macină în gol, fără grăunțe. Dar adevărata pricină a devalorizării debaterilor parlamentare trebuie căutată în însăși compoziția interioară a cărdășiei politice, care cârmuiește astăzi țara.

Din urnele păzite cu ciomagul ale ultimelor alegeri legislative, ce altă reprezentanță putea să iasă? Ce valori de gândire, ce talente generoase, ce personalități distinse s'au prăsit vreodată pe meleagurile sterpe ale demagogiei? Cum să nu se resimtă nivelul discuției la Cameră, când fotoliile ei au fost invadate de cele mai vulgare exemplare ale

faunei votului universal, profesioniști ai campaniilor electorale, retori de bălci specializați în colocvii particulare cu analfabeții, cărora calitatea de aleși ai națiunii nu le servește decât la incasarea diurnei și la rentabilele intervenții prin birourile diferitelor departamente? Când pe banca ministerială tronează uluitoarea absență de cultură a dlui Iuliu Maniu, flancată de bălbăiala gravă a dlui Voicu Nițescu și de logica ambelor trei chestiuni ale dlui D. R. Ioanițescu, cum ar fi posibilă o altă ambianță intelectuală?

Cine să se mai mire, deci, că lumea nu arată niciun interes mascaradei din Dealul Patriarhiei, pe care o prezidează cu atâta greutate corporală d. Șt. Csicsó-Pop, pârintele gramaticii române? Zadarnic se opintesc în beregată vânzătorii de gazete strigând în urechile blazate ale trecătorilor: „Scandalul dela Cameră!” Zadarnic ține, în fiecare an odată, o conferință la Mesaj închinată consecvenței politice, câte un oraș

tor de salon, „proaspăt” descins dintr’un alt partid, angajat dinadins să „dea puțin iustru înfunerecului. Zadarnic se mai ȳaĳciește cutare majoritar r zvr ĳit, cu o frondă de cinci minute împotriva unui ministru mai puțin amabil, căci micul taur înfuriat se liniștește imediat ce i se plimbă pe dinaintea ochilor fluturarea potolitoare a demisiei în alb.

Desbaterile l ncede ale Corpurilor leguitoare nu mai ofere nici măcar un spectacol pentru galerie. Tribunalele publice sunt din ce în ce mai goale, tribunii poporului din ce în ce mai demonefizaĳi. Ședințele sunt din ce în ce mai scurte, prezența deputaĳilor din ce în ce mai inutilă. O imensă nepăsare inconjoară din toate părțile cupola m hor t  a Camerei deputaĳilor, ameninĳ nd să eclipseze cu des v rșire prestigiul instituĳiei însăș.

Leacul împotriva acestei stări de catalepsie, noi, ca medici curanĳi ai regimului actual,  l cunoaștem. R ul trebuie curmat dela ob rșia lui. Combateți boala și simptomele desagreabile au să dispară. In ziua c nd corpul nostru electoral se va vindeca de r cila demagogiei, care, în forma ei parazit r  face atâtea ravagii, va scăpa și Parlamentul românesc de penibil i anemie cerebrală de astăzi. Altă reĳet  nu putem da.

Informatorii str in t ĳii. — In revista tip r t  în franĳuzește la Praga pe o h rtie atât de fină: *L’Europe centrale*, d. André Tibal, cu al cărui nume nu ne-am mai  nt lnit p n  acum, semnează un articol despre evenimentele politice din România. După o introducere destul de obiectivă, unde rezumă discuĳiile iscate în jurul organizaĳiunilor de „voinic ”, d. André Tibal încearcă să t lm ceasc  rezultatul recentelor alegeri județene, tr g nd unele concluzii cu privire la situația partidelor dele noi. Cifrele pe cari le examinează sunt acelea ale statisticii electorale guvernamentale. In temeiul lor, *L’Europe centrale* constată, prin mijlocirea colaboratorului său ocazio-

nal, că partidul poporului, care „n’a obținut în aceste alegeri dec t un procent  nfim de voturi”, nu are reprezentanĳi „dec t în Muntenia și Ottenia”.

D=1 André Tibal, ncav nd, probabil, posibilitatea de a se informa prin propriile sale mijloace, a căzut victima unei indurceri în croare: a luat drept bune datele publicate de gazetele guvernamentale. Oricine altul,  ntruc t nu-i lipsea însăș onestitatea profesională, ar fi putut să știe, că partidul poporului n’a luat parte în alegerile județene, și că această abĳinere și-a avut justificarea ei logică. Partidul poporului, resping nd în întregime reforma administrativă a guvernului actual și retr g ndu-se din Parlament din pricina aceasta, a refuzat să colaboreze, chiar și indirect, la punerea ei în aplicare. Voturile  nf șiate, în chip perfid, ca rezultatul sforțărilor electorale ale partidului poporului pe întreaga țară, sunt, de fapt, ale unor liste cet țenestii alcătuite în câteva județe cu concursul unor membri ai acestui partid, dar nu în numele partidului. Acest fapt a fost at t de des lămurit, și înainte și după alegeri,  nc t numai cinc n’a voit n’a înteles, că partidul poporului n’a depus candidaturi la alegerile județene, și că nu se poate vorbi de  nfr ngere, acolo unde n’a fost luptă.

Această abĳinere, d. André Tibal dela *L’Europe centrale* era  ndrept ĳit s’o comenteze cum ar fi voit. Ca o atitudine consecventă, dacă ar fi fost imparĳial. Ca un dispreț pentru corpul electoral, dacă ar fi fost rău-voitor. Dar, din moment ce și-a luat sarcina de a da informaĳii despre situația politică din România, nu se cuvenea s’o ignoreze. Ocolind realitatea faptelor, concluziile sale nu pot fi dec t eronate. Dealșfel, nu-i pentru  nf ia oară c nd apar în presa din străinătate expuneri inexacte a evenimentelor dela noi. Am început să ne obișnuim cu ele, și nici asupra articolului din *L’Europe centrale* nu ne-am fi oprii, dacă această publicaĳie nu s’ar tipări cu sprijinul direct al guvernului

din Praga, care ar avea dreptul să ceară informatorilor săi să fie ceva mai conștiințioși.

Afacerea Tischler. — Cititorii *Tării Noastre* sunt în curcintă, probabil, cu cea mai proaspătă afacere a regimului d-lui Iuliu Maniu: tranzacția cu dl Mauriciu Tischler. Fericitul posesor al întinsului domeniului Ciucea—Vișag—Sebeșul mare, după ce, prin mijloace lesne de bănuț, a reușit să scape de expropriere, a căzut la tocmeală cu guvernul actual vânzând statului cu 70 milioane cele 9000 iugăre de teren despădurit, pe care experții Casci Pădurilor le-au evaluat, cu un an înainte, la 20 milioane lei.

Iată în două cuvinte rușinoasa poveste, cu suspectul ei epilog. De pe urma ei sărmanii moși, de mila cărora au curs atâtea lacrimi de crocodil, se vor alege cu un întins cimitir de frunchiuri retezate, cu câteva râpe sterpe și cu un lanț de stânci pleșuve, între stiecurile cărora vor încerca să aleagă câteva locuri pentru pășunca vitelor. Noi nu ne vom ocupa aci de unele amănunte scandaloase, pentru a arăta cum hotărârea Comitetului agrar din Iulie 1929 s'a pronunțat pe baza unor rapoarte false; cum dl dr. Aurel Dobrescu, pe vremea când supraveghia la ministerul agriculturii executarea reformei agrare în Ardeal, a ordonat o nouă evaluare a pădurilor d-lui Mauriciu Tischler, și cum dl Armand Călinescu, secretar-general, s'a desemnat pe sine însuși ca arbitru în tranzacția cu dl Mauriciu Tischler, abandonând interesele statului și primind pentru această costisitoare osteneală un onorariu de 500 mii lei.

Toate aceste lucruri au fost date în vileag pe larg și nu mai stăruim asupra lor. Alțeva an dori să relevăm. Iată anume ce. Ani de-a rândul, la vreme de opoziție, partidul național-țărănist a ținut într-o necontenită agitație populația din munții Apuseni, îndemnând-o să pătrundă cu forța în pădurile destinate exproprierii, și făgăduindu-i, că odată ce va veni la cârma

țării, va distribui pe scama comunelor tot pământul de pe teritoriul lor. Demagogia cea mai deșănțată s'a prăvălit peste capetele bieților oameni, cari, atâtași de instigatori, nu mai știau ce fac și amcțiși de făgăduieli nu mai știau ce să creadă.

Astăzi, de-abună seama, ei sunt complecți edificați. Demagogii, cari au stors atâtea voturi pe urma mizeriei din acele regiuni muntoase, o mai exploatează odată, folosind-o ca pretext pentru a scoate din buzunarul contribuabililor 70 milioane lei și a-i face cadou, așazicănd, d-lui Mauriciu Tischler! Cum nu putem să credem în filantropia actualilor cărmuitori în general, și a d-lui Iuliu Maniu în special, conchidem că cele 70 milioane aruncate pe gărlă nu vor intra, toate în punga, alminteri destul de ospitalieră, a d-lui Mauriciu Tischler. O apreciabilă diferență a luat, desigur, altă cale.

Să așteptăm, acum, să vedem ce vor spune sărmanii moși, când vor afla cu cât a fost plătit iugărul de stâncă pleșuvă din domeniul Ciucea—Vișag—Sebeșul mare, și cu cât vor trebui să răscumpere ei înșiși și masivul despădurit, pentru stăpânirea căruia atât s'au zbatut, atât au așteptat și atât au fost minșiți.

Țăranii în Rusia Sovietică. — Fostului ministru de justiție al Reichului, dl Koch-Weser, președintele partidului democratic german, i s'a îngăduit de către guvernul sovietic să cerceteze la fața locului stările lucruri din Rusia și să se convingă „de visu” de binefacerile noului regim. Inapoiat în patrie, fostul ministru își fixează pe hârtie impresiile sale, spunând că în Rusia de azi țăranul a rămas un adevărat proletar și că în zadar se spune că Rusia ar fi un stat de muncitori și țărani, pentru că în realitate tot profitul îl trage muncitorul, rămânând pe seama țăranului numai munca cea mai încordată.

Există în Rusia, spune dl Koch-Weser, cam un milion de comuniști, patru milioane de muncitori industriali și 23 milioane de

gospodării țărănești, compuse din 120 milioane bărbați, femei și copii, cari muncesc din cea mai fragedă copilărie și sunt exploatați de stat în chipul cel mai nerușinat. Țăranul plătește, ca dare pentru pământul ce-l exploatează un impozit progresiv varînd între 18 și 30 la sută din venit. El își vinde recolta statului pe jumătatea prețului mondial și cumpără tot dela stat, pe un preț întreit decît înainte de război, produsele de care are nevoie. Din bunurile pe care 23 milioane de gospodării țărănești le furnizează după acest sistem statului, trăește întregul regim sovietic, căruia puțin îi pasă că toate mărfurile s'au scumpit de trei ori în comparație cum era dinainte de 1914.

Și viitorul țărăniei? Va continua țăranul rus să suporte lanțurile sclaviei bolșevice și mai departe, sau lepăda-se va el odată?

Rusia bolșevică, răspunde fostul ministru de justiție la aceste întrebări, se mai poate menține multă vreme prin țărăniea ne-bolșevică, dacă statul se va feri să facă experimente de bolșevism pe spinarea țărăniei. Astfel de experimente ar sguđui statul cu mult mai mult decît tot ce s'a petrecut pînă acum. Pentru multă vreme însă nu există decît un singur pericol: deșteptarea țăranului. Nu se poate continua cu sistemul de azi, care consistă în a exploata neomeneste țărăniea, și în a o lumina în acelaș timp. Țăranul, sub influența învățămintelor comuniste, începe să vadă clar și să devie pretențios, și va veni de sigur timpul când își va da seama, că, constituind întreaga temelie a statului, are mai multe drepturi la bunătățile vieții, decît îi recunoaște regimul sovietic. *Atunci, reușind să se și organizeze, va profita de prima ocazie pentru a scutura jugul și a mătura regimul bolșevic.*

Efectele remanierii. — În vreme ce primedii adevărate ne amenință la hotarul Nistrului, întinzându-se ca niște limbi de foc asupra satelor noastre pașnice, d. Iuliu Maniu, cu seninătatea sa nătângă de babă

fatalistă, își piaptănă în infimitate proiectele de remanieră a guvernului. Spițeria sa primitivă cîntărește raportul de greutate între cele două brațe ale balanței naționale-țărănești, căutând o nouă proporție în alcătuirea hibridului amestec. Vremelnica tovărășie a exploataților naivității populare de pe ambele laturi ale Carpaților, instalată acum un an și mai bine la cărma țării, a fost împregnată la început cu o nuanță pronunțată ardelenească. Incetul cu incetul, după exoflirarea dlui Sever Dan, după demisia curtam-tam a dlui Mihai Popovici, după îmbolnăvirea subită a dlui Alex. Vajda, după plecarea în concediu nelimitat a dlui Aurel Vlad și după exilarea la Timișoara, ca proconsul, a dlui Sever Bocu, vopseaua transcarpatină s'a decolorat, ca o hîrtie de turnesol supusă unei reacțiuni acidulate, lăsând să predomine albul cămășii dlui I. Mihalache. Astăzi, d. Iuliu Maniu se pregătește să restabilească echilibrul deranjat, mai scoțînd câșiva țărăniști dintr'o parte, mai adăugînd câșiva ardeleni de partea cealaltă.

Operația, prin ea însăși, nu-i deloc interesantă. Iată, însă, că printre cei destinați a fi jertfiți se întîmplă să se găsească d. Gr. Iunian, abandonat din senin de amicii săi, iar cel sortit să-l înlocuiască la departamentul justiției nu-i altcineva decît d. Șt. Csicsó-Pop, vechiul și statornicul client al cronicelor noastre rimate. Pricepem pentru ce trebuie să plece d. Gr. Iunian. Demult ne-am întrebat, ce caută acest spirit cultivat, această minte vioaie, acest talent incontestabil, — corb alb într'un stol de ciori vulgare, — alături de atâți analfabeți cocoșiți pe muchea băncii ministeriale dintr'un capriciu de pubertate a votului universal? Prezența dumisale nu putea să fie decît jenantă pentru cei mai mulți dintre colegi. Această nepotrivire îl predestinase unei eliminări inevitabile... Nu prea înțelegem, însă, ce caută d. Șt. Csicsó Pop la ministerul dreptății, în fotoliul unde a stat cîndva Titu Maiorescu? Cunoașteți lucrările juridice ale venerabilului cetățean dela Chel-

mac? I-ați descoperit vreun merit, care să-l facă apt pentru înalta demnitate, de unde va avea să vegheze asupra magistrației? L'ați ascultat vreodată pledând în limba maghiară la judecătoria din Siria? I-ați citit vre-o jurisprudență?

L'ați auzit, cel mult, declamând până la refuzul coardelor vocale, pe la vre-o adunare populară în târgul de vite, sau l'ați văzut plângând în farfurii la câte-un banchet provincial, punând la contribuție acelaș jargon răsuflat și aceeaș gramatică aproximativă, cu ajutorul cărora prezidează, mai pe îndelețe, și ședințele Camerei actuale. Prin urmare, nu mai rămâne decât o singură explicație: d. Șt. Csicsó-Pop va reprezenta la departamentul justiției elocvența română! Domnule Istrac Micescu, pregătește-te să ieși lecții...

Autoritate și libertate. — Ultimul număr al *Revistei Teologice* dela Sibiu, înviesmântată în haină de sărbătoare cu prilejul intrării în al 20-lea an al existenței sale, reproduce întreaga vorbire rostită de d. I. Lupaș în sedința dela 21 Noembrie 1929 a congresului național bisericesc din București. Acest cuvânt omagial, închinat Înaltului Patriarh Miron Cristea, dela alegerea căruia ca Episcop al Caransebeșului s'au împlinit de-așemenea două decenii, cuprinde unele orientări atât de clare privitoare la organizația vieții sufletești în România întregită, încât însemnătatea înțeleșului lor depășește cu mult cadrul unui obișnuit discurs festiv. D. I. Lupaș, privind pe Înaltul Patriarh ca o personificare îndoită a principiului de autoritate în ierarhia constituțională a statului și a bisericii, a înfățișat cu hotărâre primejdia cea mare care pândește societatea românească, amenințată să alunece pe provârnișul destrămării și anarhiei. Ca slujitor credincios al bisericii și ca fâlmăcitor iscusit al trecutului, d. I. Lupaș supune judecății noastre aceste adevăruri: — „Experiența vieții și a isto-

riei demonstrează cu serii nesfârșite de dovezi, că fără admiterea și recunoașterea valorilor superioare directive în orice domeniu al activității publice, fără respectarea deplină a principiului de autoritate, nu este cu puțință nici traiul obștesc, cu atât mai puțin înfăptuirea progresului.“ Și mai departe: — „În cadrele dispozițiilor constituționale, viața noastră sufletească și cea politică va putea funcționa normal numai în condițiunile unui echilibru stabil și unei conciliațiuni neturburate, lăsându-se celui dintâi drepturile esențiale firești și impunându-i-se celui din urmă îngrădirile raționale după criteriul pe care ni-l îmbie însuș cuvântul Scripturii: toate ne sunt libere, dar nu ne sunt toate de folos“.

Falșii apărători ai democrației, obișnuți mai mult să lingusească (și să exploateze) slăbiciunile mulțimii decât să le fină în frâu, vor protesta, desigur, împotriva acestei concepții armonizatoare, care așează într-o justă cumpănă drepturile și datorile obștești. Exercițarea autorității cu înăbușirea oricărui spirit de libertate duce, prin dictatură, la tiranie. Libertatea neingrădită de disciplină ne poartă, cu binevoitorul concurs al demagogiei, la anarhie. Ar fi o clipă grea aceea, în care ni s'ar cere să alegem între aceste două perspective. Drumul cel adevărat se găsește la mijloc, căci însăș convingerea oamenilor determină o îngrădire a libertății fiecăruia în folosul progresului colectiv. Democrația veritabilă nu predică desmățul poftelor, ci pur și simplu selecțiunea liberă a valorilor directive.

Cărți noi. — În eleganta editură a „Scrisului Românesc“ dela Craiova a apărut un nou roman al colaboratorului nostru d-l I. Agârbiccanu, intitulat: „Dolor“. În pagini pline de frământare se zăugăvește atitudinea unui suflet omenesc în fața suferinței. Asupra acestui volum, care desvăluiește o latură nouă a talentului puternicului prozator, vom reveni.